

BILDANDE AV NATURRESERVATET NÖTÖN- ÅRÅSVIKEN I KRISTINEHAMNS KOMMUN

Beslut

Områdesskydd

Länsstyrelsen förklarar markerat område som naturreservat, se bilaga 1. Beslutet meddelas med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda markområden berörs inom reservatsområdet.

Naturreservatets namn är Naturreservatet Nötön-Åråsviken.

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken att upphäva tidigare beslut från 2 november 1984 (dnr 11.1211-520-81), 17 december 1986 (dnr 11.1211-2042-86), 2 mars 1999 (dnr 231-4577-98), 25 oktober 2017 (dnr 511-7045-2017) och 23 februari 2018 (dnr 511-1514-2018), gällande naturreservatet Nötön-Åråsviken med tillhörande föreskrifter och skötselplan. Länsstyrelsens beslut om upphävande gäller endast under förutsättning att detta beslut om bildande av nytt reservat vinner laga kraft.

Föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar om nedanstående föreskrifter för att tillgodose syftet med naturreservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som annars gäller i författningar är det i reservatet förbjudet att

1. avverka eller på annat sätt skada träd och buskar samt ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
2. nyplantera barrträd och plantera träd på jordbruksmark,
3. utföra mekanisk bearbetning av mark och sjöbotten,
4. utföra markavvattning åtgärd med undantag för att rensa befintliga diken till tidigare djup,

5. uppföra ny byggnad eller ändra befintlig byggnad, annan anläggning eller anordning,
6. anordna upplag annat än vad som behövs för jordbruket,
7. använda kalk, gödsel, växtnäringssämnen eller bekämpningsmedel,
8. framföra fordon,
9. skörda vass,

Utan tillstånd från länsstyrelsen är det också förbjudet att

10. inplantera djur och växter,
11. anlägga ledning,
12. anlägga väg, stig eller led.

Undantag

A-föreskrifterna gäller inte för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren anlitar, vid genomförande av de åtgärder som framgår under B och som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

A-föreskrifterna gäller inte heller vid normalt underhåll av befintlig elledning och ledningsgata eller vid normalt underhåll och nyttjande av befintlig bilväg.

A-föreskrifterna gäller inte heller på fastigheterna Sörgårdsholmen 1:1, Nynäs 2:9 samt på del av fastigheterna Prästön 1:1, Nynäs 2:1 och Nynäs 2:7 markerade i bilaga 2.

A 1 gäller inte vid åtgärder för att underhålla avvattningsföretag med tillhörande anläggningar eller vid borttagande av träd som försvårar brukande av betesmarker.

A 1 gäller inte kvistning eller röjning av sly upp till sju cm diameter i marknivå för underhåll av jaktpass.

A 1, A 2 och A 8 gäller inte på fastigheten Broby 1:1, utan detta regleras i separat naturvårdsavtal.

A 5 gäller inte enstaka jakttorn.

A 8 gäller inte i samband med jordbruk, på befintliga bilvägar samt för terrängskoter eller motorredskap som behövs för uttransport av större vilt (älg, hjort, björn, vildsvin) från området enligt terrängkörningsförordningen (1978:594 1§), i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet. Uttransporten ska ske så att skador på mark och vegetation inte uppkommer. Skada definieras här som bestående längre än en växtsäsong.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas att tåla

Ägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla följande inom de områden som är markerade i bilaga 3 (om inte annat anges i punkten)

1. röjning och utmärkning av reservatets yttergränser,

2. uppsättande av informationstavlor,
3. anläggande, utmärkning och underhåll av vandringsled,
4. anläggande och underhåll av parkeringsplatser,
5. anläggande, renovering och underhåll av vindskydd, eldplatser, bord och bänkar, raststugor, övernattningsstugor, fågeltorn och toaletter,
6. skötsel av betade marker och betad skog genom stängsling, röjning, fräsning, plöjning, betesputs och bete samt underhåll av anläggningar för avvattningsföretag och nyttjande av invallningspump,
7. restaurering av områden till betade marker eller betad skog genom avverkning, röjning, stängsling och bete samt skötsel av betade marker genom stängsling, röjning, fräsning, plöjning, betesputs och bete samt underhåll av anläggningar för avvattningsföretag och nyttjande av invallningspump,
8. restaureringsåtgärder som avverkning, ringbarkning och fällning av gran och tall samt röjning, stängsling och bete,
9. restaurering av områden till slåtteräng genom avverkning, röjning och slåtter, inklusive borttagande av slaget material, samt stängsling och efterbete,
10. undersökningar av mark, vegetation och organismer i miljöövervaknings- och uppföljningssyfte i hela reservatet,
11. åtgärder i syfte att motverka skador som orsakas av invasiva arter i hela reservatet.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt i naturreservatet

Utöver vad som annars gäller i författningar är det i reservatet förbjudet att

1. fälla eller på annat sätt skada levande och döda träd eller buskar, stående eller omkullfallna,
2. samla in ryggradslösa djur, mossor, lavar och vedsvampar,
3. gräva eller dra upp kärlväxter,
4. framföra fordon,
5. rida,
6. elda annat än på anvisad plats,
7. medföra hund som inte är kopplad eller annat lösgående sällskapsdjur,
8. tippa eller anordna upplag,

Utan länsstyrelsen tillstånd är det också förbjudet att

9. genomföra organiserad tävlings-, undervisnings- eller friluftsverksamhet.

Undantag

C-föreskrifterna gäller inte för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren anlitar, vid genomförande av de åtgärder som framgår under B och som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

C-föreskrifterna gäller inte heller vid normalt underhåll av befintlig elledning och ledningsgatan eller vid normalt underhåll och nyttjande av befintlig bilväg.

C 1 gäller inte kvistning eller röjning av sly upp till sju cm diameter i marknivå för underhåll av jaktpass.

C 4 och C 5 gäller inte på befintlig bilväg.

C 5 gäller inte vid jordbruk.

C 7 gäller inte vid jakt med hund.

Skötselplan

Länsstyrelsen fastställer skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård, se bilaga 4. Beslutet meddelas med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Förvaltare av naturreservatet

Länsstyrelsen är förvaltare av naturreservatet.

Skälen för beslutet

Beskrivning av området och redogörelse för bakgrunden i ärendet

Naturreservatet Nötön-Åråsviken ligger i nordöstra hörnet av Vänern och omfattar delar av Åråsviken och dess inre norra del, Kilsviken. Landskapet i området karakteriseras av att det genomkorsas av De Geer-moräner, låga moränryggar som ofta förekommer svärmvis i mer eller mindre parallella mönster. Formationerna är mycket väl utvecklade och området räknas som ett av de klassiska i Sverige för De Geer-moräner. Moränerna är även en del av grunden till områdets utpekande som riksintresse för naturvården. Topografin som skapas av De Geer-moränerna bidrar till den stora variationen av naturtyper inom området, inklusive Åråsvikens skärgård med sina karakteristiskt långsmala öar. I vattnet lever en rik flora av makrofytter, inklusive de rödlistade arterna klotgräs och pilblad, samt en artrik fauna av ryggradslösa djur. Den grunda viken innehåller även gynnsamma lek- och uppväxtområden för Vänerns fiskar.

Landskapets månghundraåriga historia som kulturlandskap och betesmarker med flerhundraåriga ekar innebär att här finns ett stort antal arter av både växter, svampar och djur som är knutna till de öppna kulturpräglade miljöerna. Den mer sentida utvecklingen med lundartade lövskogar och lövrika blandskogar har inneburit en ökning av arter som trivs i mer skuggade miljöer. Med värmländska mått mätt är områdets stora förekomst av lövträd unik och områdets storlek borgar för naturlig variation i yttre förhållanden som solbelysning, vindexponering och fuktighet. Många av de rödlistade arter som lever här är knutna till just lövträd, t.ex. stor sönderfallslav, ekspik, parknål, kortskaftad parasitspik, gammelekslav, bleckticka, kardinalfärgad rödrock, gulbent kamklobagge, asppraktbagge och mindre hackspett. Här finns även andra varierande miljöer på land och i

gränsen mellan land och vatten, inklusive torra ängsmarker och fuktiga strandängar med hävdgynnad flora, samt sumpskogar med triviallövv. En stor del av områdets naturvärden är helt beroende av fortsatt hävd eller annan skötsel för att bestå och utvecklas. Detta gäller såväl florans på marken som insekter, lavar och svampar som växer på och lever i solbelysta trädstammar. De prioriterade bevarandevärdena utgörs främst av väl utvecklade De Geermoräner och områdets stora rikedom av lövträd. Främst gäller det strukturer och organismer i naturtyperna trädklädd betesmark, näringsrik ekskog och de andra lövrika naturskogarna, men det finns även höga naturvärden i andra delar. Gamla solbelysta lövträd, samt stående och liggande död ved är viktiga strukturer i alla prioriterade naturtyper.

Naturreseptatet är ett mycket uppskattat besöksmål och vandringslederna har nyligen uppdaterats till s.k. Värmlandsleder. Det finns även en mängd anordningar inom reservatet för att underlätta det rörliga friluftslivet och berika besökarnas upplevelser i området.

Diskussion och utredning om ett långsiktigt skydd av naturvärdena i Nötön-Åråsviken inleddes redan på 1960-talet och det första beslutet om naturreseptat fattades av Länsstyrelsen 1971. Eftersom länsgränsen mot dåvarande Skaraborgs län hade en annan sträckning än idag ligger delar av det ursprungliga reservatet i vad som nu är Västra Götalands län. Ett nytt reservatsbeslut för området, med nya föreskrifter och skötselplan, fattades 1984 och 1986 utökades reservatet i sydvästra delen. Delar av skötselplanen för Arskagen-området ändrades 1999 och 2017 utvidgades reservatet i nordvästra delen. I skötselplanen från 1984 finns inskränkningar i skogsbruket och krav på samråd vid olika skogsbruksåtgärder medan det i beslutet även finns tydliga hänvisningar från beslut till skötselplan. Sammantaget har detta medfört en otydlighet om vad som egentligen gäller i området, och diskussioner mellan markägare och Länsstyrelsen har förts kontinuerligt. Sedan beslutet 1984 har reservatet utpekats som Natura 2000-område och delar av reservatet har Natura-naturtyper med krav på skötsel som inte överensstämmer med nuvarande beslut och skötselplan. Vidare har mer mark säkrats för naturvårdsändamål genom intrångsersättningar.

Detta förslag till beslut skickades ut på remiss första gången 2016 men både förslaget och förutsättningarna har sedermera genomgått stora förändringar, varför en begränsad ny remissomgång är befogad.

Inkomna synpunkter och bemötande på remissen 2016

Jägarförbundet ser positivt på att det inte finns några inskränkningar i jakten i förslaget till beslut men påpekar att en föreskrift om organiserad näringsverksamhet skulle kunna tolkas som att inkludera jakt. Länsstyrelsen har ändrat denna föreskrift och eftersom det dessutom är en C-föreskrift påverkar den inte markägare eller innehavare av särskild rätt, t.ex. jakt.

Skogsstyrelsen tillstyrker förslaget till beslut.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län informerar om att det i den södra delen av Åråsviken finns en oro över att ökat fiske i skärgårdarna riskerar att menligt störa häckande havsörn och fiskgjuse. De konstaterar vidare att

beträdandeförbud har begränsningen att inte ta hänsyn till rovfåglarnas benägenhet att byta boplatz mellan åren, men framhåller goda erfarenheter av att arbeta med mobila vädjandeskyltar. Länsstyrelsen instämmer.

Lantbrukarnas riksförbund lämnar en historisk återblick och uttrycker oro över att det nya beslutet kan komma att medföra utökat intrång för markägarna. Länsstyrelsen har sedan remissen säkrat markåtkomst för flera fastigheter och bedömer att så inte är fallet.

Naturvårdsverket tillstyrker beslutet och delar Länsstyrelsens bedömning angående de synnerliga skäl som krävs för att upphäva tidigare beslut, samt påpekar att föreskrifter endast får avse åtgärder inom reservatets gränser. Länsstyrelsen justerar i beslutet.

Havs- och vattenmyndigheten anser att Länsstyrelsen bör komplettera beslut och skötselplan med mer ingående beskrivningar av sötvattensmiljöerna som ingår i naturreservatet. Vänern är en nationellt särskilt värdefull sötvattensmiljö ur flera perspektiv och myndigheten menar att de bevarandevärden som finns i Vänern bör tas i beaktande i en högre grad än vad som är fallet i förslaget till beslut. Myndigheten framhåller att den grunda skärgården sannolikt har stor betydelse för Vänerns fiskfauna. När det gäller föreslagna föreskrifter föreslås i yttrandet att en föreskrift bör förbjuda muddring samt att föreskrift om begränsad hastighet på vatten omformuleras för att gälla fler typer av farkoster. Länsstyrelsen instämmer i Havs- och vattenmyndighetens förslag och kompletterar beslut och skötselplan med tydligare beskrivningar av naturmiljön och naturvärdena knutna till sötvattensmiljöerna. Länsstyrelsen menar dock att kända geovetenskapliga värden och naturvärden på land utgör ett större motiv till att naturreservatet bildats och att det därför är naturligt att dessa ges större utrymme i beslutet. Föreskrifterna justeras i enlighet med yttrandet förutom vad gäller begränsad hastighet på vatten som lyfts ur beslutet och kommer att utgöra en egen sjöföreskrift.

Sveriges geologiska undersökning anser att det föreslagna beslutet har, i jämförelse med tidigare beslut, förlorat tonvikten på de geologiska värden som utgjorde en del av grunden för den ursprungliga reservatsbildningen, både vad gäller beskrivningarna i stort, de prioriterade bevarandevärdena samt syfte och skälen för beslutet. Vidare föreslår Sveriges geologiska undersökning att termen De Geer-moräner används istället för den mindre specifika termen ändmoräner. Länsstyrelsen instämmer med yttrandet och tydliggör beskrivningar av de geovetenskapliga värdena samt lyfter dem till sin plats bland prioriterade bevarandevärden. Termen De Geer-moräner används konsekvent i beslutet.

Inkomna synpunkter och bemötande på remissen 2019

Yttranden inkom från Karlstad stift som inte har några synpunkter, samt från markägarna Jochum Beck-Friis, Anders Wiklert och Margareta Wiklert som inte godkänner förslaget. Makarna Wiklert utvecklade sedermera sina synpunkter på förslaget vid ett möte med länsstyrelsen enligt följande. Föreskrift A 9 om förbud mot ridning bör tas bort så att det blir möjligt för markägarna att rida ut i betesmarkerna för att se till djuren, undantaget för uppförande av jaktorn bör gälla även deras fastigheter, skador på deras mark

orsakade av granbarkborre ska kunna åtgärdas, mindre områden längs reservatsgränsen som i dagsläget saknar naturvärden bör kunna brukas som produktionsskog samt att löv- och blandskogar på Ekholmen och Hästholmen bör kunna restaureras till trädklädd betesmark. Vidare anser de att markägarna ska ha stort inflytande över hur ett eventuellt arrende på deras mark ska utformas om markägarna inte själva äger djur som kan beta markerna i reservatet. Länsstyrelsen instämmer med synpunkterna gällande ridning och jaktorn och justerar de föreslagna föreskrifterna. Skador orsakade av granbarkborre kan åtgärdas med befintlig skrivning varför ingen förändring krävs. Länsstyrelsen finner ingen anledning att förändra reservatsgränsen för att skogar med i dagsläget låga naturvärden ska exkluderas utan menar att naturvärden kommer att utvecklas efterhand med rätt skötsel. Lövskogarna på Ekholmen hyser höga värden som just lövskogar medan de yngre skogarna på Hästholmen är mer lämpliga att omvandla till trädklädd betesmark och skötselplanen ändras i detta avseende. I reservatsbeslutet regleras inte vem som utför olika åtgärder, t.ex. bete, utan det styrs av avtal i ett senare skede.

Upphävande och synnerliga skäl

Gällande beslut om naturreservat från den 2 november 1984 (dnr 11.1211-520-81) är otydligt vad gäller syfte (inklusive övergripande inriktning på reservatets förvaltning) och skäl (prioriterade bevarandevärden). Det är också oklart i vilken mån gällande föreskrifter är tillräckliga för att syftet ska tillgodoses. Vidare finns i gällande beslut direkta kopplingar mellan beslut och skötselplan samt föreskriftsliknande inskränkningar i skötselplanen. Slutligen finns som bilagor till gällande beslut två överenskommelser med fastighetsägare vars innehåll delvis står i strid med gällande föreskrifter och skötselplan.

För att åtgärda de formella bristerna i gällande beslut, och samtidigt ge ökad tydlighet åt reservatets syfte (inklusive förvaltningsinriktning), skäl (prioriterade bevarandevärden) och föreskrifter har Länsstyrelsen tagit fram ett nytt förslag till beslut för området. Förslaget till nytt beslut innebär utöver vad som redan nämnts att föreskrifterna för området stärks samt att det blir tydligt vilka skötselåtgärder som kan genomföras och var. Ett nytt beslut för området ger ett starkare och mer ändamålsenligt skydd inklusive vård av prioriterade bevarandevärden.

Ett nytt beslut som förtydligar reservatets syfte och förvaltningsinriktning, samtidigt som föreskrifter skärps och formella fel undanröjs, utgör enligt Länsstyrelsens bedömning synnerliga skäl enligt miljöbalkens 7 kap. 7 § första stycket för att upphäva besluten från 1984 (dnr 11.1211-520-81), 1986 (dnr 11.1211-2042-86), 1999 (dnr 231-4577-98), 2017 (dnr 511-7045-2017) och 2018 (dnr 511-1514-2018), och ersätta dessa med nytt beslut och ny skötselplan.

Syftet med reservatet

För att länsstyrelsen ska få förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat måste vissa förutsättningar vara uppfyllda. Antingen ska syftet

vara att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Eller så får det ske för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla natur- eller livsmiljöer för skyddsvärda arter (7 kap. 4 § miljöbalken).

Syftet med naturreservatet är att bevara områdets unika ytformationer, ett av Sveriges finaste landskap med De Geer-moräner, samt dess kulturpräglade och tilltalande landskap och rika biologiska mångfald. Områdets stora variation av kulturpräglade naturmiljöer som öppna och trädklädda betesmarker, lövskogar och lövrika blandskogar med dess ekosystem och biologiska mångfald ska vårdas, bevaras och vid behov återställas. Inom syftet ingår också att bevara områdets ostörda skärgårdslandskap med vildmarkskaraktär och dess biologiska mångfald. Reservatet ska bidra till gynnsam bevarandestatus i den biogeografiska regionen för förekommande naturtyper och arter i Natura 2000-områdena Nötön-Åråsviken och Åråsvikens norra skärgård. I syftet ingår även att tillgodose behovet av områden för friluftslivet och gynna besökarnas upplevelser av områdets naturvärden.

Syftet ska uppnås genom att betesmarker hävdas genom bete och att igenvuxna betesmarker återställs genom restaureringsåtgärder. Områdets lövrika skogar ska i huvudsak lämnas för fri utveckling men åtgärder i form av t.ex. reducering av gran och bete är undantag från den fria utvecklingen. Våtmarker och vattenområden lämnas även de till i huvudsak fri utveckling med undantag för bete samt angränsande åtgärder som slyröjning och fräsning. Mindre områden hävdas med slätter. Exploatering och arbetsföretag som inte hör till skötseln av området förhindras. Lämpliga åtgärder ska vidtas för att underlätta och stimulera allmänhetens friluftsliv i reservatet. Anläggningar ska finnas för besökarnas olika behov och ska ha en kanaliseringseffekt i syfte att erhålla långsiktig samexistens mellan friluftsliv och biologisk mångfald.

Föreskrifter

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar länsstyrelsen om föreskrifter. Stödet för att utfärda föreskrifter finns i 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken när det gäller de s.k. A-föreskrifter och i 6 § samma kapitel för de s.k. B-föreskrifterna. Att länsstyrelsen kan besluta om s.k. C-föreskrifter regleras i 7 kap. 30 § miljöbalken jämförd med 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

A-föreskrifterna reglerar de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet.

B-föreskrifterna reglerar de intrång som ägare och innehavare av särskild rätt måste tåla för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses.

C-föreskrifterna reglerar rätten att färdas och vistas inom naturreservatet liksom ordningen i övrigt. Denna typ av ordningsföreskrifter får utfärdas om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Beslutade C-föreskrifter gäller omedelbart, även om de överklagas.

Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också generella bestämmelser till skydd för naturmiljön.

Upplysningar

Beslutet kungörs i Värmlands läns författningssamling samt i ortstidning.

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifterna i detta beslut om det finns särskilda skäl och är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Bestämmelserna i skogsvårdslagen (1979:429) ska inte tillämpas om det som sägs där strider mot föreskrifter för naturreservatet.

Den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen av fastighet ska väcka talan mot staten hos mark- och miljödomstolen inom ett år från det att beslutet vunnit laga kraft. Om så inte sker går rätten till ersättning eller inlösen förlorad.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till regeringen, Miljö- och energidepartementet, se bilaga 5.

Landshövding Georg Andrén har fattat beslut i detta ärende. Naturvårdshandläggare Jan Rees har varit föredragande. I den slutliga handläggningen medverkade även länsråd Johan Blom, verksamhetschef Torben Ericson, enhetschef Linda Sundström och länsjurist Ulrika Forsman.

Bilagor till beslutet

1. Beslutskarta
2. Föreskriftskarta, A-föreskrifter
3. Föreskriftskarta, B-föreskrifter
4. Skötselplan
5. Hur man överklagar

Länsstyrelsen
Värmland

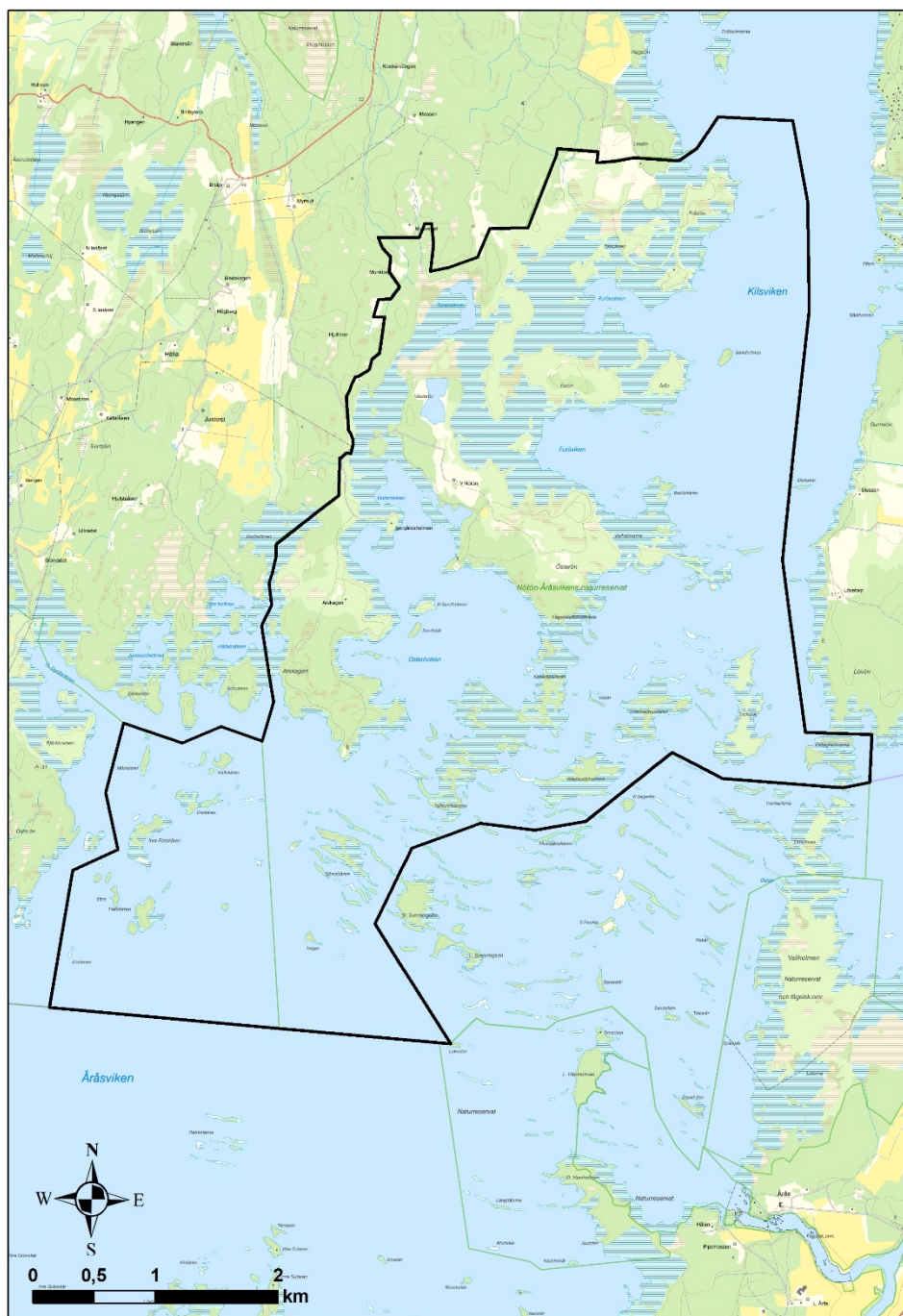
Naturvård

BESLUTSKARTA

Datum
2020-03-23

Bilaga 1

Referens
511-530-2012

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Beslutskarta för Naturreservatet Nötön-Åråsviken (svart linje).

Postadress: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD Besöksadress: Växnäsgatan 5
Telefon: 010-224 70 00 (växel) Fax: 010-224 71 10 E-post: varmland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/varmland

Länsstyrelsen
Värmland

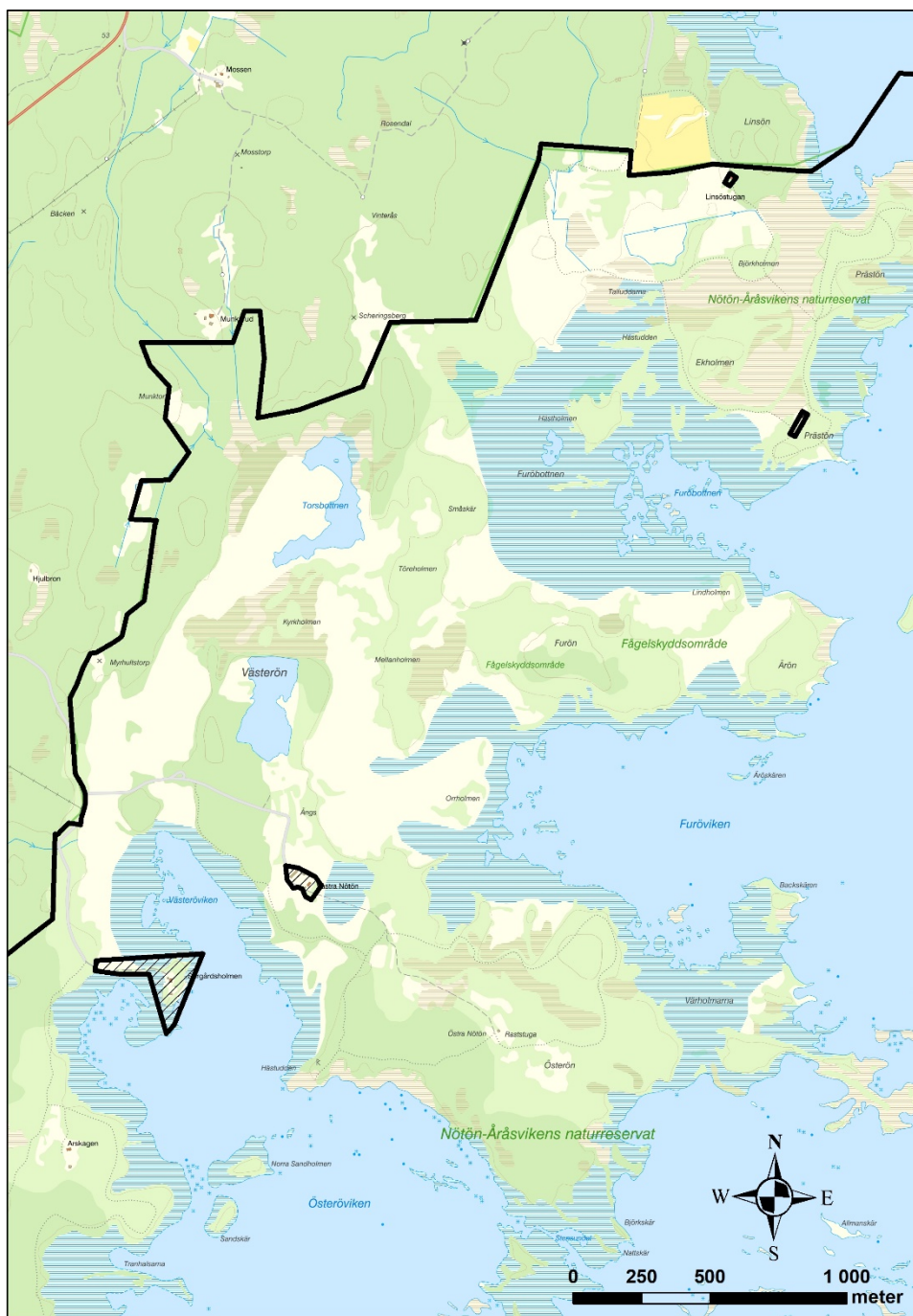
Naturvård

FÖRESKRIFTSKARTA

Datum
2020-03-23

Bilaga 2

Referens
511-530-2012

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

**Karta över områden där A-föreskrifterna inte gäller inom
Naturreservatet Nötön-Årsviken (streckade områden).**

Postadress: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD Besöksadress: Växnäsgatan 5
Telefon: 010-224 70 00 (växel) Fax: 010-224 71 10 E-post: varmland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/varmland

Länsstyrelsen
Värmland

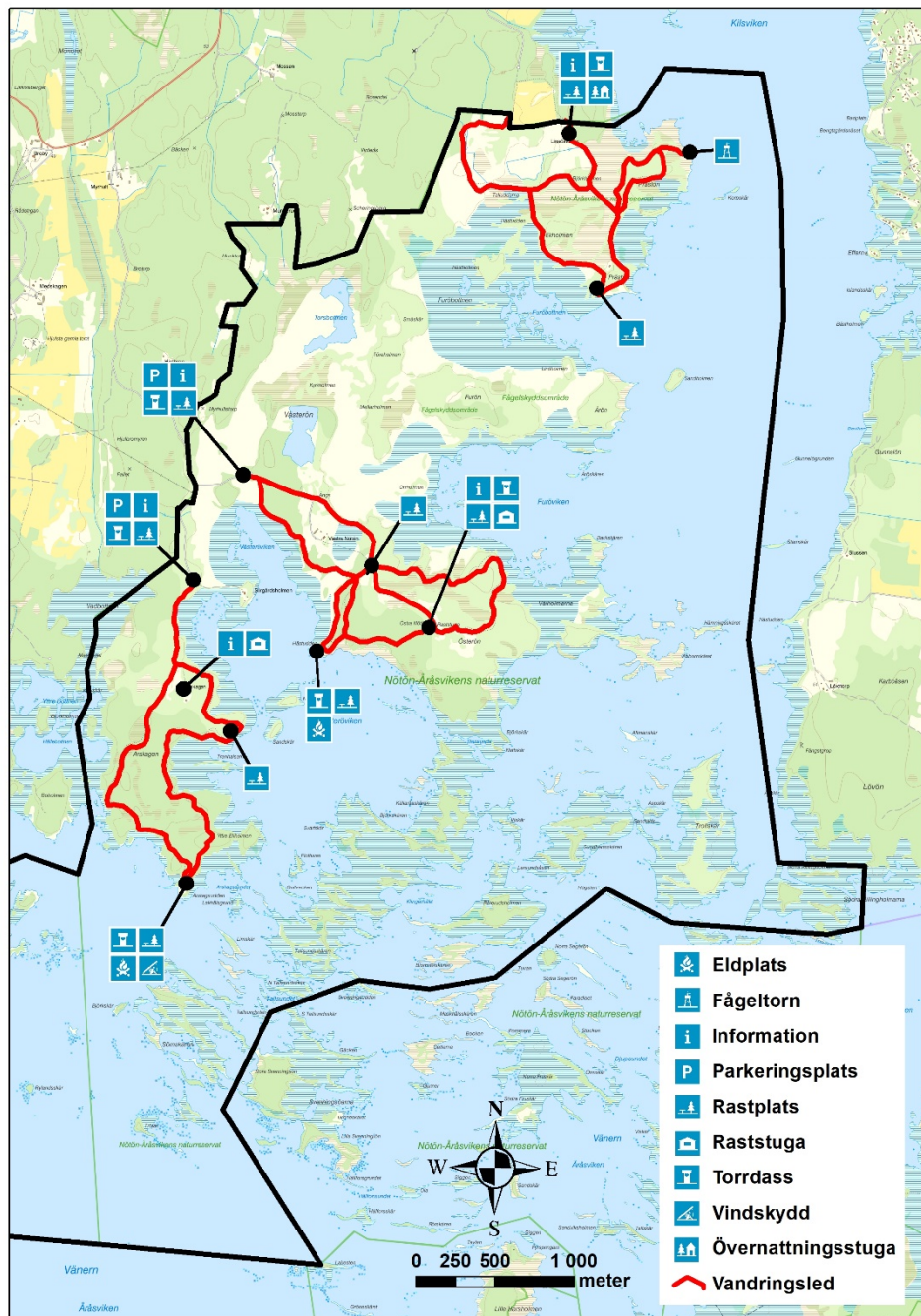
FÖRESKRIFTSKARTOR

Datum
2020-03-23

Bilaga 3 1(5)

Referens
511-530-2012

Naturvård

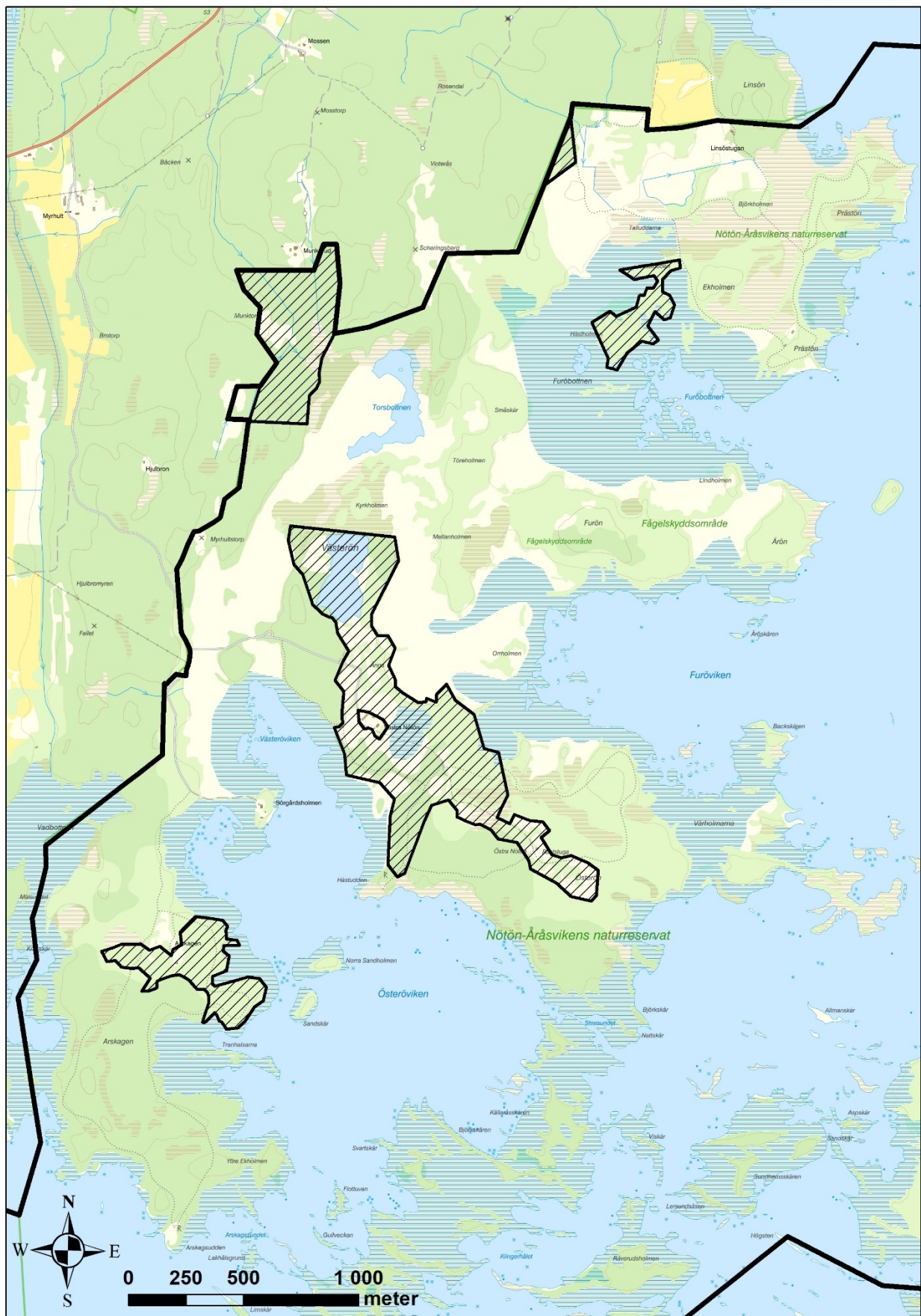
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Karta över anläggningar i enlighet med föreskrifterna B 2-5 inom naturreservatet Nötö-Årsviken.

Postadress: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD Besöksadress: Växnäsgatan 5
Telefon: 010-224 70 00 (växel) Fax: 010-224 71 10 E-post: varmland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/varmland

Karta över områden där föreskriften B 6 gäller inom naturreservatet Nötön-Åråsviken (rastrerade områden).

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Karta över områden där föreskriften B 7 gäller inom naturreservatet Nötön-Årsviken (rastrerade områden).

Karta över områden där föreskriften B 8 gäller inom naturreservatet Nötön-Åråsviken (rastrerade områden).

Karta över områden där föreskriften B 9 gäller inom naturreservatet Nötön-Åråsviken (rastrerade områden).

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET NÖTÖN-ÅRÅSVIKEN

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara områdets unika ytformationer, ett av Sveriges finaste landskap med De Geer-moräner, samt dess kulturpräglade och tilltalande landskap och rika biologiska mångfald. Områdets stora variation av kulturpräglade naturmiljöer som öppna och trädklädda betesmarker, lövskogar och lövrika blandskogar med dess ekosystem och biologiska mångfald ska vårdas, bevaras och vid behov återställas. Inom syftet ingår också att bevara områdets ostörda skärgårdslandskap med vildmarkskaraktär och dess biologiska mångfald. Reservatet ska bidra till gynnsam bevarandestatus i den biogeografiska regionen för förekommande naturtyper och arter i Natura 2000-områdena Nötön-Åråsviken och Åråsvikens norra skärgård. I syftet ingår även att tillgodose behovet av områden för friluftslivet och gynna besökarnas upplevelser av områdets naturvärden.

Syftet ska uppnås genom att betesmarker hävdas genom bete och att igenvuxna betesmarker återställs genom restaureringsåtgärder. Områdets lövrika skogar ska i huvudsak lämnas för fri utveckling men åtgärder i form av t.ex. reducering av gran och bete är undantag från den fria utvecklingen. Våtmarker och vattenområden lämnas även de till i huvudsak fri utveckling med undantag för bete samt angränsande åtgärder som slyröjning och fräsning. Mindre områden hävdas med slätter. Exploatering och arbetsföretag som inte hör till skötseln av området förhindras. Lämpliga åtgärder ska vidtas för att underlätta och stimulera allmänhetens friluftsliv i reservatet. Anläggningar ska finnas för besökarnas olika behov och ska ha en kanaliseringseffekt i syfte att erhålla långsiktig samexistens mellan friluftsliv och biologisk mångfald.

2. Administrativa data

2.1 Naturreservat

Objektnamn	Nötön-Åråsviken
NVRnummer	2002210
Kommun	Kristinehamn
Areal	2 553 ha
Markslag och naturtyper*	
Skogsmark	
Tallskog	26,9 ha
Granskog	3,3 ha
Barrblandskog	13,9 ha
Barrsumpskog	5,6 ha
Lövblandad barrskog	97,8 ha
Triviallövskog	25,9 ha
Ädellövskog	120,0 ha
Triviallövskog med ädellövinslag	94,1 ha
Lövsumpskog	27,9 ha
Ungskog inklusive hyggen	57,7 ha
Sumpskogsimpediment	2,0 ha
Övriga skogsimpediment	27,5 ha
Våtmark	26,7 ha
Limnogen eller saltpåverkad våtmark	395,8 ha
Hävdad våtmark	6,6 ha
Odlad mark	18,4 ha
Betesmark	14,5 ha
Övrig öppen mark	41,0 ha
Exploaterad mark	0,3 ha
Sjöar och vattendrag	1547,6 ha
Summa	2553,5 ha
Varav produktiv skog	474,1 ha
Prioriterade bevarandevärden	
Markslag	De Geer-moräner, trädklädd betesmark, gammal lövskog, lövrik naturskog
Strukturer	Solbelysta och beskuggade gamla och grova träd, stående och liggande död ved
Arter	Stor sönderfallslav, ekspik, parasitotlav, ekpricklav, gammelekslav, kortskaftad parasitspik, aspfjädermossa, mindre hackspett

*arealer för markslag och naturtyper baseras på KNAS. Summan är en summering av de ingående delområdenas avrundade arealer. Avrundningen kan innebära att den sammanlagda KNAS-arealen inte är den samma som reservatets totala areal.

2.2 Natura 2000

Beteckning	SE0610010 Nötön-Åråsviken
Skyddsstatus	SAC och SPA
Areal	2188,5 ha
Naturtyper*	6410 Fuktängar, 16,72 ha 6510 Slätterängar i låglandet, 0,26 ha 7140 Öppna mossor och kärr, 12,24 ha 9010 Taiga, 7,26 ha 9070 Trädklädd betesmark, 59,53 ha 9080 Lövsumpskog, 10,04 ha 9160 Näringsrik ekskog, 39,39 ha 9190 Näringsfattig ekskog, 5,76 ha 91D0 Skogbevuxen myr, 1,89 ha
Arter	A021 Rördrom <i>Botaurus stellaris</i> A038 Sångsvan <i>Cygnus cygnus</i> A043 Grågås <i>Anser anser</i> A059 Brunand <i>Aythya ferina</i> ** A068 Salskrake <i>Mergus albellus</i> A070 Storskrake <i>Mergus merganser</i> A072 Bivråk <i>Pernis apivorus</i> A075 Havsörn <i>Haliaeetus albicilla</i> A081 Brun kärrhök <i>Circus aeruginosus</i> A094 Fiskgjuse <i>Pandion haliaetus</i> A104 Järpe <i>Bonasa bonasia</i> ** A119 Småfläckig sumphöna <i>Porzana porzana</i> A127 Trana <i>Grus grus</i> A177 Dvärgmås <i>Larus minutus</i> A193 Fisktärna <i>Sterna hirundo</i> A194 Silvertärna <i>Sterna paradisea</i> A215 Berguv <i>Bubo bubo</i> A236 Spillkråka <i>Dryocopus martius</i> A320 Mindre flugsnappare <i>Ficedula parva</i> A338 Törnskata <i>Lanius collurio</i> 1042 Citronfläckad kärrtrollslända <i>Leucorrhinia pectoralis</i> 1081 Bredkantad dykare <i>Dytiscus latissimus</i> 1082 Bred paljettdykare <i>Graphoderus bilineatus</i> 1130 Asp <i>Aspius aspius</i>
Beteckning	SE0610249 Åråsvikens norra skärgård
Skyddsstatus	SPA
Areal	352,5 ha
Arter	A002 Storlom <i>Gavia arctica</i> A075 Havsörn <i>Haliaeetus albicilla</i>

	A081 Brun kärrhök <i>Circus aeruginosus</i> A094 Fiskgjuse <i>Pandion haliaetus</i> A193 Fisktärna <i>Sterna hirundo</i> A194 Silvertärna <i>Sterna paradisea</i>
--	--

* arealer enligt gällande bevarandeplan. Dessa är dock inte beslutade av regeringen.

** brunand och järpe förekommer inte inom området och Länsstyrelsen har föreslagit att arterna tas bort. Ändringen har dock inte beslutats av regeringen.

3. Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Ända sedan slutet av medeltiden, då markerna tillhörde Riseberga kloster, har naturen runt Åråsviken på olika sätt danats av torpare, bönder och adelsmän. Fram till början av 1900-talet fanns här en mosaik av betade hagmarker med väldiga ekar och lindar, små åkerlappar och omfattande slätterängar på maderna. I takt med att de fastboende minskade i antal och jordbruket rationaliserades, växte det öppna hävdade landskapet succesivt igen. Idag kan besökare överallt skåda resterna av det landskap som våra förfäder skapade genom idogt slit för brödfödan. I skogarna står en del pampiga flerhundraåriga ekar fortfarande kvar. Här och var finns små åkerlappar med tät ung lövskog, och kanske ett litet dike utmed kanten. Ute på de stora maderna där det tidigare var slätteräng växer idag mest videbuskar och meterhöga tuvor av vasstarr.

Den välkände ornitologen, naturvårdaren och naturskildraren Erik Rosenberg skrev på 1950-talet om sin barndoms landskap vid Kilsviken: "Man tycker sig försatt till medeltiden, när man tar sig fram över kärr och ängar mellan ekbevuxna åsar, hasselskogar och lindprydd kullar, som dofta av liljekonvalj och myskmadra, eller när man stakar genom vassfälten och ror genom trånga sund, skuggade av alar." Än idag stämmer hans beskrivning väl in på markerna i naturreservatet Nötön-Åråsviken. Trots att delar av det öppna, välkomnande jordbrukslandskapet vuxit igen sedan Rosenberg skrev sina rader finns här än idag en härlig natur att uppleva och låta sig behagas av. Betade hagar med väldiga ekar, lummiga lövskogar, starmader, vassfält och små bergknallar eller åsryggar, där man som besökare kan njuta av en fika till tärnornas fjädrande flykt över vass och vikar, kanske en mindre hackspett i strandskogen eller en havsörn som på breda vingar seglar över skärgården.

Sedan åtminstone mitten av 1900-talet har skogen på öarna inom naturreservatet utvecklats fritt, men tidigare beskattades skogsbeståndet. I Sveriges Natur från 1931 berättar Erik Rosenberg om naturupplevelser vid ett besök 1926 vid Åråsviken: "Vackra bläsandsdrakar lågo i vassen vid varje holme och hade tydligen honorna ruvande inne i strandgräset, som växte ymnigt på de trädfattiga holmarna. Någon riktig skog vill icke växa på dessa allmänningsskär, enligt ortsborna beroende på de "förbankade amnhäringerna" (folk från Amne härad), som vintertid komma färdandes över isen från västgötasidan".

Rosenbergs uppgifter från 1926 har idag stort värde som jämförelsematerial. Uppgifterna visar att öarna under tidigt 1900-tal mestadels saknade vuxen skog, att de redan vid denna tid kantades av bladvass, samt att bläsanden var en vanlig häckfågel. Nu är denna art sedan länge försvunnen som sådan. Inom reservatsskärgården fanns alltså bladvassbestånd redan under tidigt 1900-tal och vassen ansågs värdefull – den ”skars”, helst ovan vattenytan för att inte dödas, och användes som vinterfoder åt tamdjur. Så sent som torråret 1959 skördades enligt uppgift vass i den del av reservatsskärgården som ligger i Västra Götaland och nyttjades som vinterfoder åt tamdjuren. Extensivt kreatursbete med lång kontinuitet, minst 60-70 år, förekommer fortfarande på Fruskären och Svenningsöarna i Kilsvikens södra delar och bete på skärgårdsöar var tidigare så vanligt att det säkerligen förekommit på fler öar än de ovannämnda.

Fiske med framför allt ryssjor förekommer, liksom handredskapsfiske efter främst gädda på våren. År 1985 infördes fritt handredskapsfiske i Vätern, vilket även gäller för vattenområdena inom naturreservatet. Den tidigare svartlistningen av vattenområdet öster om begränsningslinjen mellan udden norr om Gullspångsälvens mynning i Åråsviken och sydspetsen av Nötön är nu upphävd. Som skydd för vandrande lax och öring har fiskeristyrelsen beslutat om vissa restriktioner för fisket inom Gullspångsälvens mynningsområde under tiden 1/8-31/12 (FIFS 2004:37). Restriktionerna berör delar av naturreservatets vattenområde.

4. Områdets bevarandevärden

4.1 Prioriterade bevarandevärden

Inom området finns ett av landets mest praktfulla exempel på De Geermoränlandskap, där små moränryggar förekommer i ett mer eller mindre regelbundet mönster. På få platser i landet är denna typ av landskap lika tydligt som i Åråsviken och det är ett viktigt område för förståelsen av inlandsisens avsmältningsdynamik.

Den stora förekomsten av lövträd inom reservatet är unik för Värmland. En månghundraårig historia som kulturlandskap visar sig fortfarande genom både öppna beteslandskap med vidkroniga jätteekar, och tidigare öppna betesmarker där de gamla ekarna nu står i lundartad lövskog. Områdets högsta naturvärden är knutna till lövträd och lövskogar, varför de prioriterade naturtyperna är:

- Trädklädda betesmarker (9070)
- Näringsrik ekskog (9160)
- Lövnaturskogar
- Lövrika blandnaturskogar

Gamla solbelysta lövträd samt stående och liggande död ved är viktiga strukturer i alla fyra naturtyperna. Av stor betydelse i Nötön-Åråsviken är områdets storlek som ger en naturlig variation i både betesmarker och skogar

när det gäller trädslag, trädålder, ståndort, död ved och mikroklimat, inklusive exponering för sol och vind.

Områdets långa kontinuitet som kulturlandskap och betesmarker med flerhundraåriga ekar innebär att här finns ett stort antal arter av växter, svampar och djur som är knutna till de öppna kulturpräglade naturmiljöerna. Den mer sentida utvecklingen av lundartade lövskogar och lövrika blandskogar har inneburit ökning av arter som trivs i mer skuggiga miljöer, samt på andra trädslag som asp och tall. Rödlistade arter som förekommer inom reservatet är liten sönderfallslav, stor sönderfallslav, ekspik, skuggorangelav, parknål, dvärgbägarlav, gul dropplav, parasitsotlav, ekpricklav, gammelekslav, lunglav, hjälmbrosklav, rosa skärelav, rödbrun blekspik, kortskaftad parasitspik, kandelabersvamp, oxtungsvamp, korallticka, blekticka, tallticka, ekticka, rutsinn, aspfjädermossa, gulbent kamklobagge, kardinalfärgad rödlock, ekbrunbagge, viveln *Mecinus heydenii*, reliktböck, gulbandad brunbagge, asppraktbagge, trägnagaren *Xyletinus longitarsis*, rördrom, havsörn, bivråk, duvhök, spillkråka och mindre hackspett.

Andra biologiska bevarandevärden

Andra viktiga naturtyper att bevara i området är:

- Fuktängar (6410)
- Slätterängar i låglandet (6510)
- Taiga (9010)
- Lövsumpskog (9080)
- Omfattande bladvassområden
- Grunda skärgårdsområden

Ängsmarker med sin karakteristiska flora är en stor bristvara i dagens intensiva jordbruk och har ett stort värde oavsett var de förekommer. Inom reservatet finns mycket stora sammanhängande områden med bladvass som utgör häckplats för två av områdets prioriterade fågelarter, brun kärrhök och rördrom, medan skogsmiljöer med tall bidrar till boplatser för fiskgjuse och havsörn. I de sumpskogar av framför allt björk som har växt upp sedan slåttern på maderna upphörde börjar mängden död ved bli omfattande i vissa delar, en utmärkt miljö för den mindre hackspetten. Skärgårdslandskapet och de grunda sjöbottnarna utgör goda livsmiljöer för Vänerns fiskar under leken och den tidiga uppväxten.

• Kulturhistoriska bevarandevärden

Hela området utgörs av ett starkt kulturpräglat landskap med tusenåriga anor. I den inre delen av Kilsviken ligger Visnums-Kils kyrka samt herrgårdarna Kilsby, Nynäs, Ed och Hygn. Alla herrgårdarna var under medeltiden klostergoods under Riseberga kloster, och de kom efter reformationen att förlänas till det världsliga frälset. Naturreservatet Nötön-Åråsviken återfinns dock i skogsbygden där små åkertegar brutits i magra och steniga skogsmarker och våtmarker hävdats som slätteräng. Många av områdets biologiska värden hänger starkt ihop med tidigare århundradens brukande, av både godsägare, torpare och statare.

Inom reservatet finns hela gårdsmiljön bevarad vid den pietetsfullt renoverade Västra Nötöns gård, vilket bidrar till den tilltalande landskapsbilden. Vid reservatets bildande fanns också gården Östra Nötön men av denna finns idag bara grunden och den gamla tvättstugan kvar. I norra delen av reservatet finns Linsöstugan som ägs av Kristinehamns kommun och fungerar som öppen övernattningsstuga, samt Prästöstugan som har privat ägare. Båda är torp som tidigare låg under Nynäs. På Arskagen, i södra delen av reservatet, finns ett torp som en gång i tiden låg under Kilsby. Idag står det gamla torpets boningshus och en liten lada kvar. Utöver dessa tydliga påminnelser om gångna tiders brukande av området finns även otaliga mer eller mindre otydliga spår som odlingsrösen, stenmurar, husgrunder, diken, invallningar, åkerhak samt naturligtvis det biologiska kulturarvet i form av t.ex. jätteekar.

Inom reservatets gränser finns sju registrerade forn- och kulturlämningar. På Hästudden, Arskagsudden, Ängsåsen och vid Myrhultstorp finns bebyggelselämningar som vittnar om äldre tiders boplatser och på Norra Sandholmen i Österöviken finns en gammal kolerakyrkogård. Vid Staa, några meter norr om vägen in mot Västra Nötön, finns en sten där bakre halvan av en fisk förefaller utmejslad på den flata ytan, men det är oklart om det verkligen är mänskliga händer som format bilden.

Bevarandevärden för friluftslivet

Landskapet inom reservatsområdet är mycket tilltalande och strukturer som de öppna betesmarkerna med jätteekar, lummiga lövskogar och närheten till vassvikar och öppet vatten gör sammantaget att området är mycket omtyckt och värdefullt som besöksmål. Det finns en mängd anordningar för det rörliga friluftslivet i form av vandringsleder, rastplatser, vindskydd samt en övernattningsstuga på Linsön och en öppen raststuga vid Östra Nötön. Dessutom finns delar av området som är helt utan anordningar för att besökarna ska kunna njuta av orörd skog med vildmarkskänsla i anslutning till Väners stränder. Den rika biologiska mångfalden förhöjer upplevelsen i området.

5. Skötselområden

Notera att privat tomtmark på Sörgårdsholmen, kring Västra Nötöns gård och runt Prästöstugan inte ligger i något skötselområde eftersom inga naturvårdande åtgärder ska göras här. Alla eventuella åtgärder på dessa ytor utförs av respektive markägare, men den pastorala enhet som Västra Nötöns gård utgör är dock av mycket stor betydelse för upplevelsen av området och bör bevaras så långt som möjligt. Inte heller fastigheten Broby 1:1 ingår i något skötselområde eftersom naturvårdande skötsel i detta område regleras i ett naturvårdsavtal.

Skötselområde 1: Trädklädd betesmark, 124 hektar

Markerna på Linsön och norra delen av Arskagen utgör efter omfattande restaureringar på 1990- och 2000-talet numera väl fungerande och med värmländska mått mätt unikt stora betade lövträdshagar. Stora, grova lövträd av flera olika arter, inklusive ek, asp, björk, rönn och sälg står både solitärt

och i mindre grupper. Ekarna vittnar ofta om att områdena varit betade under lång tid och visar karaktäristisk vid och stor krona. Många av dem har håligheter med mulm, en kvalitet som är av mycket stort värde för många insekter, t.ex. kardinalfärgad rödbeck, och är solbelysta, vilket ytterligare höjer värdet för många insekter. De gamla ekarna utgör även substrat för områdets sällsynta och rödlistade lavar som påträffats på Arskagen, bl.a. stor sönderfallslav, gammelekslav och ekspik. Tall förekommer i några områden och de grova, solbelysta stammarna utgör föryngringsplats för skalbaggen reliktböck. Områdena är kuperade, i synnerhet på Linsön, tack vare de parallella De Geer-moränerna och mellan dessa står sänkorna tidvis under vatten vår och höst. Betesmarkens storlek borgar för stor naturlig variation i ståndort, mikroklimat, trädålder, död ved och andra yttre förutsättningar. Död ved förekommer spritt i områdena, främst stående, men även i form av enstaka lågor, och mängden kommer att öka framöver. I flera områden förekommer varma, solbelysta torrängar med en typisk flora som bl.a. inkluderar gulmåra och luddhavre/ängshavre. Det råder stor variation i hur kraftigt betestrycket varit under senare år och en del betesmarker har underhållsröjts då betestrycket varit för lågt. Betesmarkerna är värdefulla miljöer för många fågelarter, inklusive törnskata och stare.

Bevarandemål

Områdena ska vara öppna och välhävda trädklädda betesmarker med god förekomst och kontinuitet av glest stående grova, gamla och solbelysta lövträd. Förekomsten av ek är särskilt viktig och träden ska vara av alla olika åldrar, inklusive jätteekar. En del mindre partier kan även ha ett tätare trädskikt och uppfattas mer som lövlund, medan andra helt saknar träd. I några områden förekommer äldre tall som ska bevaras. Döda och döende träd är viktiga för många arter i området och mängden död ved ska vara stor. Fältskiktet ska vara tydligt betespåverkat och utan påtaglig ansamling av förna. Floran ska ha en påtaglig betesprägel med god förekomst av arter som t.ex. gökärt, liten blålocka, ängsvädd och olika fibblor. De blötare partierna, som tidigare var åkermark i svackor mellan De Geer-moränerna, ska vara i huvudsak trädlösa och ha betespåverkad vegetation. Markblottor genom betesdjurens tramp är positivt för området.

Anslutande våtmarker som ingår i skötselområdet ska vara fortsatt öppna och i stort sett fria från träd och buskar. Kantzonen mot dessa ska hållas öppen och med stor solinstrålning. Där det är möjligt ska en blå bård skapas mot anslutande vassområden.

Åtgärder

För att bibehålla och förbättra kvaliteten på den öppna restaurerade hagmarken är fortsatt beteshävd av mycket hög prioritet. Betestrycket ska ge tydlig betespåverkan på vegetationen men ändå tillåta variation i vegetationshöjd och tramppåverkan. För att öka åldersvariation och bibehålla kontinuitet bland lövträden i hagmarken är det viktigt att enstaka yngre träd och plantor skyddas från bete med hjälp av mindre inhägnader. Stående och liggande döda träd lämnas utan åtgärd men om trädet ramlat på ett olämpligt ställe eller har menlig inverkan på betet kan stammen och grövre grenar

ligga kvar medan ris och mindre grenar avlägsnas. Ohävdsväxt i form av t.ex. örnbäken, veketåg och knapptåg åtgärdas så att de inte tar över betesmarkerna.

I de blötare svackorna mellan De Geer-moränerna och i kantzoner mot sjö eller våtmarker hålls al och björk efter med återkommande manuell röjning eller fräsning. Enstaka *Salix*-buskage kan lämnas i skyddade söderlägen för att gynna nektarsökande insekter tidigt på våren. För att hjälpa betesdjuren på traven kan även fräsning av starttavor genomföras. Tidigare åkrar kan behöva plöjas för att bibehålla kvaliteten i betet. Vid anslutande torrängar ska lövsly i kantzonen inte tillåtas att komma upp, för att säkerställa att solinstrålningen fortsättningsvis är stor. I väntan på att antalen hålträd ökar sätts fågelholkar för stare, göktyta och småfåglar upp i betesmarkerna, samt mulmholkar för att gynna insekter beroende av detta substrat. Om det bedöms nödvändigt ska bekämpning av invasiva arter ske.

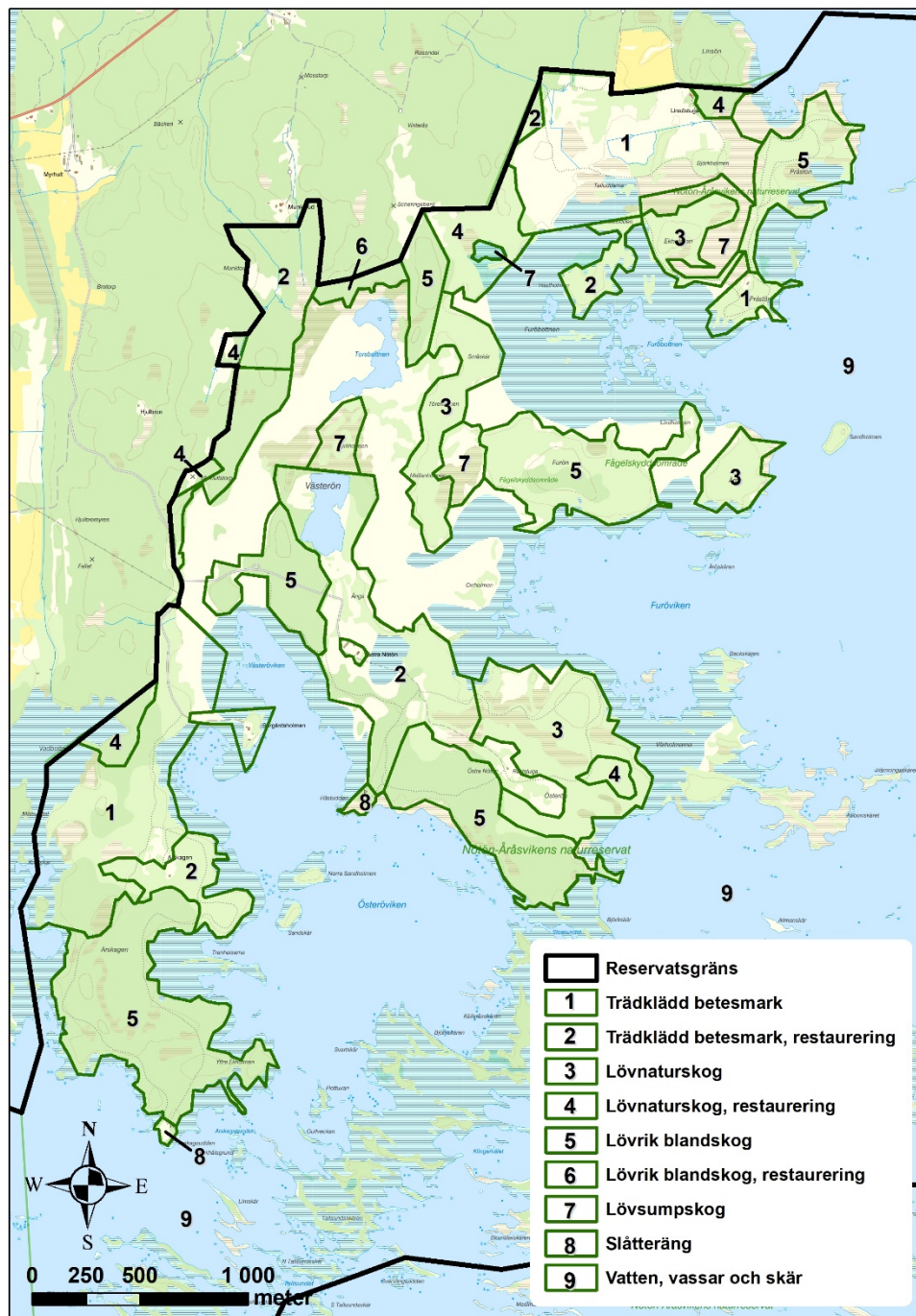
Skötselområde 2: Trädklädd betesmark, restaurering, 102 hektar

Runt den försiktigt renoverade Västra Nötöns gård finns ett gammaldags kulturlandskap. Små invallade gamla åkrar har på senare år brukats som betesvall runt gården. En tilltalande mosaik i den öppna kulturmiljön skapas genom låga moränåsar med spridda gamla jätteekar som bidrar till den pastoral idyllen. Förutom värdet av landskapet finns höga naturvärden knutna till de solbelysta gamla ekarna (både levande och döda). Sandiga partier i området har en utpräglad torrängsflora. Längre norrut i samma område finns tidigare öppna marker som inte har hävdats på senare tid och börjat växa igen. Mindre restaurering behövs innan området kan stängslas och djur återigen beta bland jätteekarna. På norra delen av Västerön finns områden som tidigare varit betydligt mer öppna, där gamla ekar, yviga granar och stora döda enar vittnar om ett beteslandskap. Det finns mycket stor potential att återskapa trädklädd betesmark i dessa områden genom att avverka större delen av träden och bevara ek, asp och gammal tall. Öster om Västra Nötöns gård och ytterligare österut, på de gamla inägorna till Östra Nötöns gård, är trädsiktet på åsarna mer slutet och miljön mer lundartad med grov ek, asp och björk samt ett buskskikt av hassel. I sänkorna förekommer yngre klibbal. Fältsiktet är frodigt och floran rik, men inte särskilt präglad av ängsarter.

Söder om Munkerud ligger några moränåsar med mellanliggande våta sänkor som inkluderades i naturreservatet 2017. Hela området samt det hygge som ligger omedelbart söderut har god potential att restaureras till trädklädd betesmark. Centralt i området står en grupp mycket gamla ekar som bär tydliga spår av att ha stått i ett öppet landskap. Norr om dessa är föryngringen av ek god och flera åldersklasser förekommer. Grov, gammal asp och äldre tall förekommer också spritt inom området och i sänkorna finns yngre lövsumpskog med klibbal och björk. Gran och en del andra träd avverkades innan området inkluderades i reservatet.

På Hästholmen samt vid Arskagen finns medelålders gles lövskog av ek, asp och björk med ett yngre skikt av främst björk och al. Fältsiktet är frodigt och det finns god betespotential om trädsiktet glesas ut. Ett område med

yngre blandskog nära reservatsgränsen i nordvästra delen av reservatet inkluderas också i skötselområdet.

Figur 1. Karta över skötselområden inom naturreservatet Nötön-Åråsviken. Ej avbildade vattenområden, vassar och skär ingår i skötselområde 9.

Bevarandemål

Öster om Västra Nötöns gård samt i området på mellersta Arskagen ska trädskiktet vara mer omfattande än i övriga delar av skötselområdet och

variera från lundartad skog till öppen hagmark. Korridoren till Hästudden ska utgöras av gles skog, huvudsakligen lövträd. Längs Västerövikens norra strand ska bete skapa en välhävdd strandäng med en blå bård mot vassområden utanför. I övrigt gäller samma bevarandemål som för skötselområde 1.

Åtgärder

På den norra delen av Västerön krävs avverkning av främst gran men även en del andra träd för att återskapa en trädklädd betesmark och gynna de lövträd som tidigare växt i ett öppet landskap, i synnerhet ek. Röjning och avverkning av yngre björk, sly och gran är nödvändigt inom stora delar av områdena, liksom upprepning av grenar för att iordningsställa marken för bete. Fräsning av framför allt fuktigare marker kan vara nödvändigt för att erhålla ett effektivt bete. I anslutning till sjön skapas strandängar med en s.k. blå bård innanför vassbältet. Områdena ska även stängslas och där behov finnes är det angeläget att skydda uppväxande lövträd, främst ek, från bete genom mindre inhägnader. För att de numera översvämmade åkrarna ska kunna nyttjas som betesmark måste pumpen som torrlägger dem åter brukas och invallningarna underhållas. När restaureringsåtgärderna är genomförda och betesdjuren har börjat nyttja området ska det skötas som skötselområde 1. Om det bedöms nödvändigt ska bekämpning av invasiva arter ske.

Skötselområde 3: Lövnaturskog, 77 hektar

I några områden finns stabil, äldre och lundartad lövskog som domineras av ek och asp, men med inslag av lind, björk och al. På Östra Nötön är inslaget av lind påfallande. Enstaka tall och gran förekommer också. Skogen är flerskiktad och har ofta ett buskskikt av hassel, samt mer sällan skogstry, olvon och hägg. Fältskiktet är artrikt med en ymnig flora som indikerar näringsrika förhållanden. I vissa områden finns rikligt med högstubbar och lågor, samt förekomst av ihåliga träd med mulm, men mängden död ved varierar mellan olika delar av skötselområdet. Skogens glesa och luckiga karaktär medför att solinstrålningen är relativt god, till nytta för i synnerhet vedlevande skalbaggar. I sänkor mellan moränåsarna, samt där skogen möter våtmarkerna bildas lövsumpskog dominerad av björk och klibbal, de senare ofta på väl utbildade socklar. Många av områdena var tidigare betesmark och några är det fortfarande.

Bevarandemål

Skogen ska vara gammal, naturskogsartad lövskog med en blandning av ädellövträd och triviallöv. Skogen innehåller jätteträd och är gles, luckig och helt dominerad av lövträd, i synnerhet ek, lind och asp. Kontinuiteten av solbelysta gamla och grova ekar och lindar är av särskild vikt. Barrträd begränsas till enstaka tallar med potential att bli boträd för rovfåglar. Död ved förekommer både i form av stående och liggande träd, samt nedfallna grova grenar och finns i stor mängd.

Åtgärder

Skogen bibehålls som en ren lövskog med enstaka tallar genom att den lilla andelen gran fälls eller ringbarkas och mängden tall begränsas till äldre träd med potential att bli boträd för rovfåglar. Ek ska gynnas och övrigt lövsly kan behöva röjas i anslutning till både äldre och yngre ek. Om återväxten av ek visar sig vara otillräcklig kan ekplantor behöva skyddas eller röjas fram. Bete är möjligt i skötselområdet men inga åtgärder ska göras för att gynna tillväxt av gräs och örter. Däremot kan sly behöva bekämpas för att öppna upp stränder mot anslutande våtmarker. Boträd och potentiella boträd för rovfåglar skyddas mot bävergnag med nät. I väntan på att antalen hålträd ökar sätts fågelholkar för ugglor, knipa, storskrake och småfåglar upp, samt mulmholkar för att gynna insekter beroende av detta substrat. Om det bedöms nödvändigt ska bekämpning av invasiva arter ske.

Skötselområde 4: Lövnaturskog, restaurering, 26 hektar

Flera mindre områden är i dagsläget bevuxna med yngre till äldre lövrik blandskog med gott om asp och björk, samt mer spridd förekomst av ek, lind, klibbal och rönn. Skogarna är tämligen heterogena när det gäller såväl ålder och trädslagsfördelning som marktyp, men samtliga har god potential att restaureras till rena lövskogar som domineras av asp, ek och björk, samt i området på Österön, lind. Mängden barrträd varierar men utgör en betydande andel i vissa områden. Med undantag för en mindre del på norra Arskagen är områdena inte betade i dagsläget. Mindre områden i reservatets västra delar utgörs av hyggen med kvarlämnad hänsyn i form av grova, gamla lövträd och genom att gynna föryngring av löv och röja bort gran har även dessa ytor potential att på lång sikt bli lövnaturskog.

Bevarandemål

Samma som skötselområde 3.

Åtgärder

Skogen glesas ut genom att all gran avverkas och mängden tall begränsas till enstaka träd som kan utvecklas till boträd för rovfåglar. I vissa områden där granen inte kan köras ut maskinellt kan avvecklingen ta många år genom successiv fällning och/eller ringbarkning. Alternativt kan virke köras ut ur skogen med hjälp av häst. Ek prioriteras i första hand och i andra hand lind och asp framför andra lövträd. Lövskogen som skapas ska genom fri utveckling och självgallring utveckla en strukturell variation och större mängd död ved. Yngre gran kommer att behöva röjas vid flera tillfällen och kontinuerligt i områden som gränsar till skog där gran förekommer. Bete i området är positivt för skogens utveckling men inte nödvändigt. Skogen förvaltas sedan på samma sätt som i skötselområde 3. Om det bedöms nödvändigt ska bekämpning av invasiva arter ske.

Skötselområde 5: Lövrik blandnaturskog, 159 hektar

Flera större områden utgörs av naturskogsartade lövskogar där inslaget av barrträd är mer eller mindre omfattande. I vissa områden dominerar gran som ofta nått imponerande dimensioner och här förekommer även rikligt

med död granved. Grova ekar och tallar samt yviga granar bland yngre träd vittnar, liksom rester av stora enar, om ett sedan länge igenvuxet öppnare landskap. Den kuperade topografin i delar av området skapar stor variation med torrare moränryggar och hållmarker samt fuktigare sänkor med yngre sumpskog av klibbal och björk. Inslaget av grov ek och asp är ofta stort. Efter flera hundra år som glest trädklädd betesmark har flera områden efter lång tid utan beteshävd nått en naturskogsliknande fas med en mängd grova träd av ek, asp, björk och rönn. Variationen är enorm och skogstypen är mycket ovanlig i ett Värmländskt perspektiv. Många av de gamla ekarna har än idag en solbelyst övre del med förekomst av värmegynnade insekter som t.ex. kardinalfärgad rödbeck och orange rödbeck, medan luckigheten i skogen gör att även stammen blir belyst i andra fall. Fågellivet är artrikt med förekomst av såväl barrskogsarter som mer lövträdsberoende arter, t.ex. mindre hackspett och mindre flugsnappare. Grov död ved finns allmänt i form av högstubbar och lågor. En rik lundartad flora förekommer i flera områden där skogen ännu inte slutit sig och innehåller bl.a. rödblå, hässlebrodd, blåsip, skogstry och hassel. Där skogen möter omgivande våtmarker ramar området in av yngre klibbalsdominerade sumpskogar som längre ut mot sjön ersätts med snår av *Salix*. Variationen och rikedomerna i skogarna är av en magnitud som sällan skådas på dessa breddgrader.

Bevarandemål

Skogen ska vara naturskogsartad blandskog med stor variation i trädålder och trädslag, samt gott om död ved i olika stadier av nedbrytning. Lövträd ska vara dominerande och barrträd utgöra ett mindre inslag. Främst ska dessa vara äldre tall och gamla yviga granar som vittnar om tidigare öppet landskap. Viktiga strukturer är grov död ved i olika nedbrytningsstadier samt grova lövträd med håligheter och mulm. Skogen ska ställvis vara luckig och gles så att solens värme når den döda veden och de gamla trädstammarna.

Åtgärder

Skogen bibehålls genom i huvudsak fri utveckling, men med försiktig röjning, fällning eller ringbarkning av gran och i mindre utsträckning andra trädslag. Detta för att skapa luckor och gläntor som gynnar äldre lövträd, i synnerhet ek och asp, samt tall som kan utvecklas till boträd för rovfåglar. Om fällda träd ska transporteras ut ur skogen bör häst användas för att undvika körskador. Åtgärder mot gran koncentreras till de mest lövträdsrika områdena som ofta ligger i de yttre delarna närmast sjön eller gränsen mot betesmark. I kantzoner mot våtmarker kan det vara gynnsamt att röja lövsly för att bibehålla solinstrålning på mark, lågor och grova träd. Bete kan tillåtas i skogarna men inga åtgärder förutom ovan nämnda ska göras för att gynna utveckling av hävdgynnad flora eller god gräsväxt. Boträd och potentiella boträd skyddas mot bävergnag med nät. Om det bedöms nödvändigt ska bekämpning av invasiva arter ske.

Skötselområde 6: Lövrik blandnaturskog, restaurering, 4 hektar

Längs reservatsgränsen norr om Torsbotten finns ett område med i dagsläget låga naturvärden. Den västra delen är ett hygge där all gran avverkad för omkring 15 år sedan och där det nu återstår en skärm av tall, asp och björk

och god föryngring av främst gran. Den östra delen är en spontant föryngrad ungskog som domineras av gran och björk med inslag av al och asp. En del klen död ved förekommer och ökar i takt med att självgallringen tilltar.

Bevarandemål

På lång sikt är bevarandemålet detsamma som för skötselområde 5.

Åtgärder

Skogen glesas ut genom att de flesta granarna avverkas och mindre granar röjs bort. Ek och asp prioriteras framför andra lövträd. Den lövrika skogen som skapas ska genom fri utveckling och självgallring utveckla en strukturell variation och ökad mängd död ved. Yngre gran kommer att behöva röjas vid flera tillfällen. I den västra delen är det angeläget att gynna äldre lövträd samt de tallar som bedöms kunna utgöra boträd för rovfåglar i framtiden. Skogen sköts sedan på samma sätt som skötselområde 5. Om det bedöms nödvändigt ska bekämpning av invasiva arter ske.

Skötselområde 7: Lövsumpskog, 22 hektar

När det småskaliga jordbruket i området var mer aktivt och det inte fanns tillgång till handelsgödsel var våtmarkerna hävdade, antingen med slätter eller som betesmark. Numera befinner de sig i en påtaglig igenväxningsfas där nya lövsumpskogar växer fram. Åldern ligger runt 15-40 år och skogarna domineras av björk eller klibbal, och i det senare fallet pågår en tydlig sockelbildning och en tilltagande självgallring. I de här markerna finns också ställvis ett betydande inslag av *Salix*-buskage. På något fastare mark förekommer även en del äldre lövskog.

Bevarandemål

Sumpskogarna ska utvecklas fritt till naturligt varierade lövsumpskogar med ett påtagligt inslag av död ved. Trädslagen ska huvudsakligen vara björk och klibbal.

Åtgärder

Fri utveckling genom intern dynamik. Inga åtgärder förutom bekämpning av invasiva arter om det bedöms nödvändigt. Om det är lämpligt med hänsyn till omgivande marker finns inget hinder för att inkludera områdena i omgivande betesmark.

Skötselområde 8: Slätteräng, 2 hektar

Två små områden på sydorierade uddar, Arskagsudden och Hästudden, där jordarten är finare isälvssediment, utgörs nu av öppna torrängar som tidigare har restaurerats men där hävden sedan inte varit tillräcklig. En del restaureringsarbeten är därmed nödvändiga för att återskapa möjligheterna för den typiska torrängsfloran. Delar av ängsmarkerna håller dock höga värden för olika insekter, delvis tack vare små sandblottor i det sydvända läget. På en av lokalerna fanns tidigare en population av den starkt hotade trumgräshoppan men den har inte rapporterats sedan 1970-talet.

Bevarandemål

De öppna torrängarna ska vara väl hävdade genom slåtter, eller en kombination av slåtter och efterbete. Den sandiga och grusiga marken ska vara blottad genom tramp av djur, och utgöra en god levnadsmiljö för hävdgynnade kärlväxter och insekter.

Åtgärder

De öppna torrängarna hävdas genom slåtter och efterbete så att djurens tramp kan bidra till att skapa värdefulla markblottor. På Arskagsudden kan den öppna ytan med fördel utökas genom att yngre träd tas bort, både längs stranden åt väster och söder, samt mot norr. På Hästudden kan ängsmarken också utökas norrut genom att ta bort yngre träd, medan de gamla hävdpräglade träden ska bevaras. Det gynnsamma mikroklimatet ska bibehållas genom att en bård av träd skyddar mot nordanvinden. Om det bedöms nödvändigt ska bekämpning av invasiva arter ske.

Skötselområde 9: Vassar och vattenområden med öar och skär, 2016 hektar

I reservatet ingår nordöstra delen av Åråsvikens grunda och delvis mycket svårframkomliga skärgård. Förutom Åråsvikens väl utvecklade De Geermoränområde med moränryggar i öst-västlig riktning, löper även stråk av drumliner i nord-sydlig riktning genom området. Samtliga öar, holmar och skär inom naturreservatet, utom de allra minsta, är mer eller mindre trädbevuxna. Skogen är ofta dominerad av björk, med olika starkt inslag av asp och rönn, samt mer fåtaligt ek och tall. Det finns dock några öar där tallen är det dominerande trädslaget. Runt de större öarna finns fuktiga områden bevuxna med björk, klibbal och mer sparsamt gran, medan klibbal och viden växer på de blötaste ståndorterna. Skogen på öarna har i stort varit opåverkad av mänsklig verksamhet sedan åtminstone mitten av 1900-talet och har delvis naturskogskvaliteter med god förekomst av död ved. På flera öar finns även små, öppna torrängspartier. Busk- och fåltskiktet på öarna innehåller en del för Värmland mindre vanliga arter som lundbräken, hässlebrodd, lövbinda och tandrot.

Stränderna kännetecknas framför allt av en högstarrzon där vasstarr och grenrör ofta utgör dominerande arter. Bland ovanligare strandväxter kan nämnas slokstarr, sprödarv och hampflockel. Utanför högstarrzonen finns vidsträckta bladvassbälten, stråk av flytbladsvegetation med näckrosor och vattenpilört, tämligen utbredd förekomst av sjöranunkel, samt på djupare vatten omfattande undervattensvegetation innehållande flera arter av nate och slingor. De rödlistade arterna klotgräs och pilblad har påträffats. I vattnet lever en rik fauna av akvatiska skalbaggar, inklusive bredkantad dykare och paljettdykare, samt trollsländors larver, den citronfläckade kärrtrollsländan är en av arterna. De grunda vattenområdena är sannolikt viktiga lek- och uppväxtområden för fisk, kanske även den rödlistade aspen som leker i närliggande vattendrag. Vattnet i viken har dock måttlig ekologisk status p.g.a. förekomst av miljögifter och övergödning. Flera specialiserade fågelarter häckar i området, inklusive rördrom, brun kärrhök och småfläckig sumphöna, medan dvärgmåsen gärna födosöker över vassar och vattenytor.

Bevarandemål

Skötselområdet ska vara en storskalig mosaik av öppna vattenområden, vidsträckta vassbälten, starrmader och områden med flytbladsväxter. De grunda vattenområdena ska vara viktiga lek- och uppväxtområden för fisk. På öarna växer naturskog med en blandning av barr- och lövträd, medan markerna mellan öar och öppna våtmarker ska utgöras av lövsumpskog med stort inslag av död ved.

Åtgärder

Området ska huvudsakligen lämnas till fri utveckling men boträd och potentiella boträd för rovfåglar ska skyddas mot bävergnag med nät. Där området ansluter till betesmarker kan det även vara nödvändigt att röja sly och buskar i strandkanterna. Om det bedöms nödvändigt ska bekämpning av invasiva arter ske.

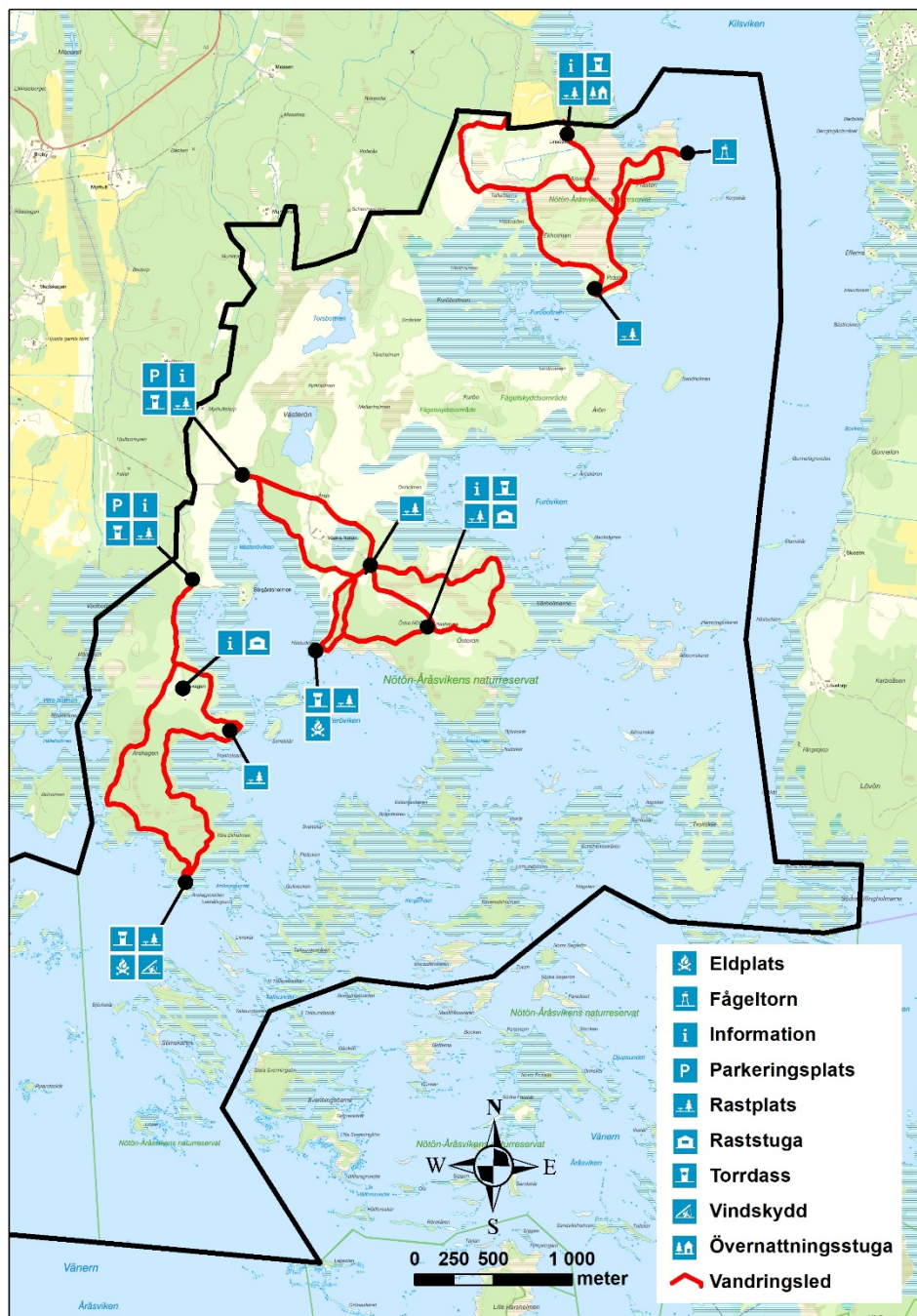
Skötselområde 10: Friluftsliv

Nötön-Åråsvikens sjönära lövskogar och pastorala landskap, med en tilltalande mosaik av naturtyper gör det till ett uppskattat besöksmål under framför allt vår, sensommar och höst. Under högsommaren är tätheten av mygg lite för hög. Besökare gör i första hand dagsturer på någon av de markerade vandringslederna, men ibland utnyttjas Linsöstugan (och kanske även raststugan på Östra Nötön) för övernattning. Merparten av besökarna är värmlänningar men anteckningar i reservatets besöksböcker visar att mer långväga, även utländska gäster, nog så ofta besöker området.

De flesta besökare njuter av det natursköna området i allmänhet och ett mindre antal är mer specifikt inriktade på områdets flora eller fauna. På sensommar och höst lockar området många svampplockare. Genom att använda de markerade vandringsleder som finns i nuläget kan besökare nå stora delar av reservatet. De delar dit dagens vandringsleder inte når bör även fortsättningsvis vara av mer orörd karaktär dit besökare inte ska ledas. Nötön-Åråsviken är ett relativt stort naturreservat som skulle kunna ta emot ett ökat antal besökare utan att det innebär trängsel eller att besökarna inte kan uppleva lugn och ro i området.

Bevarandemål

Naturreservatet ska vara ett område som är lätt att besöka genom tydlig skyltning samt väl markerade och underhållna vandringsleder. Parkering ska finnas på två platser inom reservatet och en utanför. Rastplatser, inklusive en övernattningsstuga och två raststugor, samt toaletter ska finnas på strategiska platser. Den information som tillhandahålls på informationstavlor ska ge besökarna vägledning i vilken del av området som kan vara intressant eller lämplig att besöka samt fördjupade kunskaper om reservatets karakteristiska geologi, flora och fauna.

Figur 2. Karta över anläggningar för friluftslivet inom naturreservatet Nötö-Årsviken.

Åtgärder

Anläggningar som redovisas på karta (Figur 2) ska vara väl underhållna. Linsöstugan, Österöstugan och Arskagenstugan ska vara öppna för besökare. Arskagenstugan ska renoveras för att kunna utnyttjas som raststuga. Leder ska vara lätta att följa och särskilt viktigt är att det finns funktionella genomgångar eller grindar där vandringsleder och vägar passerar stängsel runt betesmarker. Där vandringsled går nära vatten kan gärna små gluggar

tas upp som ger vandraren chans till utblick över vatten och vassområden. Det ska även finnas utsikt över Vänern från parkeringen vid Staa samt från Arskagenstugan.

Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Prioritet	Skötselområde
<i>Istandsättning av reservatet</i>		
Markering av reservatsgräns	1	Nordvästra och sydvästra delarna.
<i>Markvård</i>		
Hävd av befintliga betesmarker	1	1
Restaurering av betesmarker	1	2
Hävd av befintliga slåtterängar	1	7
Skötsel i lövnaturskog	1	3
Skötsel i lövrik blandskog	2	5
Restaurering av lövnaturskog	2	4
Restaurering av lövrik blandskog	3	6
<i>Anläggningar för friluftslivet</i>		
Underhåll av leder	1	10
Underhåll av informationstavlor	2	10
Underhåll av toaletter, rastplatser, raststugor och parkeringsplatser	2	10
Renovering av Arskagenstugan	3	10

6. Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Bevarandemålen för området kommer att preciseras i nivåsattna s.k. målbildare. En redogörelse för uppföljning av målbildare kommer att finnas i en särskild uppföljningsplan.

Uppföljning av skötselåtgärder

Genomförda skötselåtgärder ska följas upp. Redovisning av genomförd åtgärd ska ange vad som gjorts i vilket område och tidsåtgången.

7. Befintlig dokumentation

Andersson, J. 1985. Inventering av kärlväxter och fåglar inom Brobydelen av Nötöreservatet. Länsstyrelsen i Värmlands län (manus).

Andersson, J. och Pettersson, B. 1971. Fågelinventeringar i Nötöreservatet. Länsstyrelsen i Värmlands län. Rapport 1971:2.

Berglund, T. 2004. Kort lavinventering vid Arskagen, Kilsviken under perioden november till 15 december 2003. Länsstyrelsen i Värmlands län (manus).

Carlstedt, M. 1978. Vedberoende svampar inom Nötön-Åråsvikens naturreservat. Länsstyrelsen i Värmlands län (manus).

Ericsson, B. och Lidén, E. 1982. Beskrivning till jordartskartan Karlskoga SV. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 50.

Jonsson, O. 1971. Något om skalbaggsfaunan inom det planerade naturreservatet Nötön-Åråsviken. Länsstyrelsen i Värmlands län. Rapport 1971:5.

Jonsson, O. 1981. Fortsatt inventering av skalbaggsfaunan i Nötön-Åråsviken. Länsstyrelsen i Värmlands län. Rapport 1981:5.

Kyrkander, T. och Lawenius, T. 2019. Undervattensväxter i Vänern 2013-2018. Vänerns vattenvårdsförbund rapport 108.

Landgren, T. 1978. Inventering av de våtmarksberoende fågelarternas förekomst och utbredning vid inre Kilsviken. Länsstyrelsen i Värmlands län. Rapport 1978:1.

Länsstyrelsen i Värmlands län. 1969. Förslag till reservatsbildning Nötön-Åråsviken.

Länsstyrelsen i Värmlands län. 1990. Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden i Värmlands län.

Länsstyrelsen i Värmlands län. 1994. Ängar och hagar i Värmlands län. Länsstyrelsen 1994: 20.

Länsstyrelsen i Värmlands län. 2017. Bevarandeplan för Natura 2000-området Nötön-Åråsviken.

Muhr, L.-E. 1985. Lavinventering inom Brobydelen av Nötöreservatet. Redovisning. Länsstyrelsen i Värmlands län (manus).

Muhr, L.-E. 2004. Lavfloran på gamla ekar, en inventering i Arskagsdelen av naturreservatet Nötön-Åråsviken. Länsstyrelsen i Värmlands län. Rapport 2004: 21.

Muhr, L.-E. och Sundell, S. 1978. Översiktlig inventering av lavarna på Furön och Lindholmen. Länsstyrelsen i Värmlands län (manus).

Månsson, K., Eriksson, B. och Westman, M. 1972. Vegetationsbeskrivning av naturreservatet Nötön-Åråsviken. Länsstyrelsen i Värmlands län. Rapport 1972:1.

Neuendorf, M. 1978. Vegetationskarta över Kilsviken, Vänern.
Länsstyrelsen i Värmlands län. Rapport 1978:3.

Waldén, H.W. 1979. Inventering av evertebratfaunan inom naturreservatet
Nötön- Åråsviken. Länsstyrelsen i Värmlands län. Rapport 1979:3.

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

VAR SKALL BESLUTET ÖVERKLAGAS	Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas hos regeringen, Miljödepartementet .
VAR INLÄMNAS ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall inlämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till regeringen.
TID FÖR ÖVERKLAGANDE	Skrivelsen måste ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet , annars kan Ert överklagande inte tas upp till prövning.
HUR MAN UTFORMAR SITT ÖVERKLAGANDE M M	I skrivelsen skall Ni - tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienumret) - redogöra för hur Ni anser att beslutet skall ändras Ni bör också redogöra för varför Ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt. Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er. Behöver Ni veta mer om hur Ni skall gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.
ÖVRIGA HANDLINGAR	Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.
UNDERTECKNA ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall undertecknas och namnteckningen förtydligas. Uppge också postadress samt telefonnummer där Ni kan nå dagtid.